

**Відкритий міжнародний університет розвитку людини
«Україна»**

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Голова приймальної комісії

Університету «Україна»

Петро ТАЛАНЧУК

2024 р.

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для конкурсного відбору вступників

для здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

**за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»**

на основі освітнього ступеня «бакалавр», «магістр», освітньо-

кваліфікаційного рівня «спеціаліст»

з інших спеціальностей

Київ – 2024

Розробники програми:

доктор філософських наук, професор, професор кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу Петро ЛІСОВСЬКИЙ

кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу Віта САВИЧ

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин та політичного консалтингу

Протокол № 9 від « 10 » квітня 2024 р.

Завідувач кафедри
міжнародних відносин
та політичного консалтингу

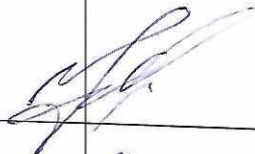

Тетяна КАДЛУБОВИЧ

Затверджено на засіданні Вченої ради Інституту права та суспільних відносин

Протокол № 3 від « 16 » квітня 2024 р.

Голова предметної
атестаційної комісії

Тетяна ФЕДОРЕНКО

Члени комісії

Петро ЛІСОВСЬКИЙ

Віта САВИЧ

Для прийому осіб, які на основі базової та повної вищої освіти вступають для здобуття освітнього ступеня «бакалавр» Правилами прийому до Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» передбачено конкурсний відбір за результатами фахового вступного випробування для вступників на основі НРК 6 та НРК 7 для здобуття ступеня бакалавра за іншою спеціальністю.

Програма фахового вступного випробування для здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» на основі НРК 6 та НРК 7 для здобуття ступеня бакалавра за іншою спеціальністю створена у відповідності зі змістом основних профільних дисциплін спеціальності в частині фундаментальної та професійно-практичної підготовки з метою перевірки розуміння вступником майбутньої професійної діяльності, основних теоретичних та практичних проблем сучасних міжнародних відносин та світової політики.

У процесі підготовки до фахового вступного випробування рекомендується користуватися основною літературою, яку подано наприкінці програми.

Фахове вступне випробування проводиться у формі тестування. Програма містить критерії оцінювання результатів тестування.

Конкурсний бал вступника обчислюється як сума результату фахового вступного випробування, вступного екзамену з іноземної мови та середнього балу документа про базову освіту. Кожне з випробувань оцінюється за п'ятибальною шкалою.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Тема 1. Міжнародні відносини і світова політика. Теоретичні основи міжнародних відносин. Основні поняття та тенденції розвитку міжнародних відносин

Поняття міжнародних відносин. Міжнародні відносини як суспільне явище: основні риси. Зміст та класифікація міжнародних відносин. Типи та рівні міжнародних відносин. Стани міжнародних відносин.

Співвідношення понять «міжнародні відносини» та «світова політика». Світова політика як система відносин між державами та групами держав, провідними соціальними, економічними та політичними силами й організаціями, які діють на світовій арені. Міжнародні відносини як середовище, в якому реалізується світова політика.

Співвідношення зовнішньої і міжнародної політики.

Тема 2. Сучасні теоретичні підходи та парадигми дослідження міжнародних відносин

Теоретичні школи в дослідженнях міжнародних відносин: реалізм і неореалізм, лібералізм і неолібералізм, неомарксистський і постмодерністський підходи тощо. Шляхи розвитку теорії міжнародних відносин у XXI столітті.

Класичні традиції та парадигми у вивченні міжнародних відносин. Школа політичного реалізму (Г. Моргентау, Дж. Кеннан, Е. Карр та ін.) Ліберальна теорія та неолібералізм (Р. Кларк, Л. Сон та ін.). Неомарксистська школа (світ-системний аналіз Ф. Броделя, І. Валлерстайна, А. Г. Франк). Конструктивізм у міжнародних відносинах. Постпозитивістський напрям.

Виникнення неореалізму як наслідок переосмислення нових тенденцій у міжнародних відносинах та взаємозбагачення теорій. Значення праць К. Волцта для утвердження неореалізму та їх вплив на розвиток теорії міжнародних відносин. Основні принципи та різновиди неореалізму. Структуралізм неореалізму (Б. Базан). Відмінності неореалізму від класичної теорії політичного реалізму. Критика неореалізму.

Тема 3. Міжнародні системи: сутність і моделі

Особливості системного підходу до аналізу міжнародних відносин як операційного твердження про їх характер та зміст. Наукова концептуалізація міжнародної системи. Загальні критерії системного виміру міжнародних відносин.

Міжнародна система та її елементи. Середовище системи міжнародних відносин. Види середовища – зовнішнє середовище (оточення системи) і внутрішнє середовище (контекст системи). Функція системи як реакція на вплив середовища.

Сутність та особливості міжнародних систем, їх типології. Структура міжнародної системи та її актори. Класифікація й характеристика міжнародних систем.

Підходи до дослідження міжнародних систем.

Тема 4. Становлення сучасної системи міжнародних відносин

Історичний розвиток міжнародних систем.

Систематизація міжнародних відносин. Вестфальська система міжнародних відносин (1648-1815 роки). Нове співвідношення сил в Європі. Формування в Західній Європі великих національних держав. Поява поняття «національний суверенітет». Встановлення чітких стабільних кордонів між європейськими державами. Формування євроцентристського світу. Боротьба між головними силовими центрами Європи за поділ світу. Вплив наслідків Французької революції на остаточне зміцнення національних держав, а також продовження і закріплення Вестфальської системи; затвердження теорії політичної легітимності. Компроміс між принципами суверенітету і загального інтересу – політична рівновага, «держава-нація».

Віденська система міжнародних відносин (1815-1920 роки). Переділ Європи і колоній між країнами-переможцями. Оформлення системи договорів щодо регулювання міжнародних відносин і закріплення кордонів у Європі. Остаточне оформлення Британської імперії (1876 рік) та Французької імперії (середина XIX століття). Проблема перебудови міжнародних відносин після першої світової війни.

Версальсько-Вашингтонська система (роль США, розпад імперій).

Ялтинсько-Потсдамська система (біполярна система, «холодна війна»).

Специфіка систем міжнародних відносин після демонтажу Ялтинсько-Потсдамської системи.

Особливості формування сучасної міжнародної системи. Процес розвитку міжнародних систем.

Тема 5. Міжнародні відносини в умовах постбіполярного світу

90-ті рр. XX ст. – початок XXI ст. – формування постбіполярного світу. Особливості міжнародних відносин та світової політики.

Причини інтеграційних та дезінтеграційних тенденцій розвитку світу. Вплив на систему міжнародних відносин безпекових структур – ООН, НАТО, ОБСЄ.

Країни-претенденти на нові геополітичні і силові центри – КНР, Індія, Бразилія, Росія. Виклики та реалії.

Світова гібридна війна: особливості, характерні ознаки, наслідки.

Тема 6. Світовий політичний процес

Світова політика: визначення, об'єкт, предмет та завдання. Взаємозв'язок світової політики і міжнародних відносин. Світовий політичний простір. Світова політична система: етапи її еволюції. Світовий політичний процес. Суб'єкти світової політики.

Міжнародні політичні відносини в загальній системі міжнародних зв'язків: структура, механізми формування і тенденції розвитку. Функціонування глобальних, континентальних і регіональних політичних зв'язків: способи, форми, вектори.

Тема 7. Основні учасники міжнародних відносин.

Склад учасників міжнародних відносин. Суб'єкти міжнародних відносин: сутність та різновиди. Інтереси та цілі суб'єктів у міжнародних відносинах. Взаємозв'язок інтересів, мотивів і цілей суб'єктів міжнародних відносин.

Державні та недержавні учасники міжнародних відносин. Роль неурядових учасників міжнародних відносин у сучасному світі. Держава – головний суб'єкт міжнародних відносин. Специфіка держави як інституції та основного учасника міжнародних відносин. Основні функції держави у зовнішньополітичній сфері. Типи держав. Внутрішня та зовнішня політика держав. Основні види зовнішньої політики держав. Сутність міжнародної політики.

Урядові й неурядові організації як учасниці міжнародних відносин.

Тема 8. Сутність та принципи зовнішньої політики держави

Типи зовнішньої політики держави. Сутність та принципи зовнішньої політики держави.

Співвідношення внутрішньої та зовнішньої політики держави. Імідж держави: поняття та функції. Основні риси та складові іміджу держави. Основні фактори, які впливають на формування іміджу держави. Засоби створення та підтримання позитивного іміджу держав. Функції міжнародного іміджу.

Тема 9. Міжнародні організації як світові політичні актори

Міжнародні організації: визначення, структурні аспекти, функції, типологія. Глобальні, регіональні, субрегіональні міжнародні організації. Роль міжнародних організацій у світовій політиці та міжнародних відносинах.

ООН у світовому політичному процесі: структура, особливості прийняття рішень та механізми впливу. Основні напрями діяльності ООН в умовах формування нового міжнародного порядку. Пропозиції щодо реформування ООН.

НАТО та його вплив на сучасне міжнародне становище.

МВФ та Світовий Банк.

Неурядові міжнародні організації.

Транснаціональні корпорації.

Роль регіональних організацій (ЄС, НАТО, ОБСЄ, РЄ, АС, ЛАД та ін.) у забезпеченні стабільності в різних міжнародно-політичних просторах світу.

Тема 10. Вплив глобалізаційних процесів на світову політику

Глобалізація як процес становлення єдиного взаємозалежного світу. Глобальна конструкція світової політичної системи: реальність і тенденції розвитку. Класичне бачення глобалізації людського суспільства. Світова політика в умовах глобалізації.

Поняття «глобальні проблеми»: систематизація і класифікація. «Римський клуб» та доповіді про глобальні проблеми людства: Ауреліо Печчеї, Денніс Медоуз «Межі зростання»; Михайло Мессарович і Едуард Пестель «Людство на роздоріжжі. Стратегія виживання»; Ян Тінберген «Перебудова міжнародного порядку»; «Цілі людства» Ервіна Ласла; «За межами століття марнотратства» під керівництвом Денеша Габора та Умберто Коломбо; «Немає меж навчання» М. Малиці, Дж. Боткіна та М. Ельманджари; «Мікроелектроніка і суспільство» А. Шаффа та Г. Фрідрікса тощо. Книга А. Печчеї «Людські якості» «Перша глобальна революція» – доповідь ради «Римського клубу», підготовлена А. Кінгом і Б. Шнайдером. Глобалістика та мегатенденції (Д. Незбіт, П. Абурдін). Україна у світі глобальних трансформацій.

Тема 11. Геополітичний чинник у світовій політиці

Процеси глобалізації та глобальні проблеми як фактор посилення взаємодії міжнародних акторів. Національна держава в умовах глобалізації сучасного світу. Формування сучасних національних держав. Вплив глобалізації на трансформацію національного суверенітету.

Геополітичний вимір світової політики. Основи і мотивації міжнародної політики держав, пов'язані з їх геополітичним положенням. Вплив особливостей географічного положення та історичного розвитку держави на характер міжнародної політики. Поняття геополітики. Значущість геополітичного чинника в світовій політиці. Геополітика і можливості зовнішньополітичного впливу.

Тема 12. Війна і мир у світовому політичному процесі.

Безпека у глобальному світі. Світова політика і стратегічні дослідження.

Війна і мир – засоби затвердження, збереження і перерозподілу влади в сфері міжнародно-політичних відносин. Поняття колективної безпеки.

Локальні і регіональні війни в сучасному світі, їх політичне значення і роль у світовій політиці. Підготовка до війни як засіб взаємодії з учасниками світової політики. Роззброєння, конверсія і продаж зброї – єдність внутрішньополітичних і міжнародно-політичних аспектів. Міжнародний тероризм.

Національна безпека як частина основного, постійного національного інтересу держави. Поняття і структура безпеки. Еволюція співвідношення елементів безпеки: зростання ролі і значення невійськових чинників. Співвідношення національної, міжнародної і глобальної безпеки. Безпека і співпраця.

Поняття міжнародної стабільності. Співвідношення безпеки і стабільності. Шляхи стабілізації світової політики. Силкові і несилкові засоби досягнення цілей у міжнародних відносинах. М'яка сила та її застосування в міжнародних відносинах.

Тема 13. Сучасні тенденції міжнародних відносин

Природа й основа тенденцій міжнародних відносин та світової політики, їх специфіка і відмінність від тенденцій руху системи, еволюції міжнародних відносин.

Інтеграційні процеси в сучасному світі та їх вплив на світовий політичний процес. Політична інтеграція як створення єдиного політичного співтовариства на основі союзу двох або декількох держав.

Глобальний, регіональні і локальні (субрегіональні) рівні політичної інтеграції. Політична дезінтеграція та її наслідки для світової політики. Суть і головні передумови міжнародної економічної інтеграції.

Демократизація і гуманізація міжнародного життя: суть, характер, основні політичні параметри, протиріччя і парадокси.

Тема 14. Україна у світовій політиці.

Україна як суб'єкт і об'єкт світової політики.

Традиції зовнішньої політики України – геополітична, цивілізаційна, соціокультурна. Основні напрями зовнішньої політики України.

Роль і місце України в новому геополітичному просторі.

Західний вектор зовнішньої політики України на сучасному етапі. Україна і Європейський союз у системі сучасних міжнародних відносин і світової політики. Співпраця Україна-НАТО в сучасних міжнародних відносинах. Українсько-американські відносини. Діяльність України в ООН та інших міжнародних організаціях.

Вплив агресії РФ на світовий політичний процес.

Підручники та навчальні посібники:

1. Міжнародні відносини та світова політика [Електронний ресурс] : навчальний посібник / О. М. Кузь, Д. С. Коротков, Д. Ю. Михайличенко, О. В. Бровко ; за заг. ред. д-ра філос. наук, професора О. М. Кузя. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 201 с.
2. Міжнародні відносини та світова політика: підручник / В. А. Манжола, В. Ю. Крушинський, С. П. Галака та ін.; за ред. В. А. Манжолі. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ : Знання, 2014. 662 с.
3. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін. ; за ред. М. П. Требіна. Х. : Право, 2016. 540 с.
4. Україна у світовій політиці : конспект лекцій / укладачі: С. М. Король, М. С. Назаров, В. О. Дементов. Суми : Сумський державний університет, 2018. 140 с.

Наукова література:

1. Арон Р. Мир і війна між націями. Пер. з фр. В. Шовкун, З. Борисюк, Г. Філіпчук. Київ : МП «Юніверс», 2000. 686 с.
2. Герасіна Л.М. Глобальна конструкція політичної системи світу в умовах геополітичних зрушень сучасності. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. № 4 (23). С. 140-151.
3. Герасіна Л.М. Історико-політична еволюція міжнародних систем: сутність, закономірності, типи. Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Політологія. 2016. № 2 (29). С. 80–94.
4. Герасіна Л.М. Проблема впливу міжнародних організацій на сучасний світовий політичний процес. Вісник Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. № 2 (21). С. 98–107.
5. Герасіна Л.М., Требін М.П. «Злами світосистеми»: глобальні зрушення та гібридні виклики. Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2020. № 4 (47). С. 72–93.
6. Гірман А.П. Міжнародні відносини та світова політика: імперативи сучасності // Регіональні студії. 2020. № 21. С. 34-39. Режим доступу: <http://www.regionalstudies.uzhnu.uz.ua/archive/21/7.pdf>.
7. Гірман А.П., Загорулько Я.І., Резуник О.В., Цимбал В.Ю. Питання співвідношення понять «міжнародні відносини» та «світова політика» // Регіональні студії. 2021. № 27. С. 116-120. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/39606/1/19.pdf>.
8. Денисенко І.Д. Міжнародні відносини у сучасному соціально-політичному дискурсі: до визначення стратегії дослідження. Сучасне

суспільство. 2020. Вип. 2. С. 38–48.

9. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХ ст.) : навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.

10. Лісовський П., Лісовська Ю. Політика міжнародних відносин. Проблеми і перспективи: Навч. посіб. К: Університет «Україна», 2021. 350 с.

11. Мальський М. З., Мацяк М. М. Теорія міжнародних відносин: підручник. 4-те вид., переробл. і допов. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка; Київ: Знання, 2011. 407 с.

12. Ряшко О.В., Остапенко Л.О. Проблеми війни і миру у філософії Гегеля, Канта, Фіхте. Електронний науковий архів Науково-технічної бібліотеки Національного університету «Львівська політехніка». URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/34779/1/76_490-495.pdf.

13. Тихоненко І.В. Методичні вказівки з дисципліни «Основи світової політики» : методичні вказівки / І. В. Тихоненко. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 76 с.

14. Хижняк І.А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918) : підручник. К. : Персонал, 2009. 224 с.

15. Kissinger. 2014. World Order (New York: Penguin Press, September 9, 2014).

16. Heywood A. Global politics. New York : Palgrave Macmillan, 2011. 560 p. URL: <https://peda.net/jao/lyseo/isac/ias/global-politics/ahgp/the-whole-book:file/download/e7ab471d24086998cb255025c53dc75c3c92ed9c/Andrew-HeywoodGlobal-Politics%20%28kopio%29.pdf>.

Інформаційні ресурси Інтернет-ресурси:

Н 4. www.nbuv.gov.ua/ – Національна бібліотека України імені В. І.
У Вернадського.

Е 5. <http://razumkov.org.ua> – Український центр економічних і політичних
Р досліджень ім. Олександра Разумкова.

Л 6. <http://www.adastra.org.ua/> – Аналітичний центр ADASTRA – Усе про
N Міжнародні відносини.

K

..

h

t

t

p

:

/

/

w

w

w

.

u

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ ВСТУПНИКА

Кожному вступнику для опрацювання надається 25 тестових питань. Правильна відповідь на питання оцінюється у 8 балів. Максимум балів, які може набрати вступник, становить 200.

Кількість правильних відповідей	Критерії оцінювання	Оцінка
0-12	Абітурієнт володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів	0-96
13-17	Абітурієнт володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	104-136
18-22	Абітурієнт володіє матеріалом, проте припускається незначних помилок при відтворенні	144-176
23-25	Абітурієнт відтворює матеріал, виявляє ґрунтовні знання і розуміння основних положень	184-200